

**НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕХОДУ ДО НОВОЇ
СОЦІАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СВІТОВОГО УСТРОЮ**

Останні десятиліття світ живе в генно-модифікованій системі, яка суттєво відрізняється від класичного капіталізму. Діюча модель ринку як досконалий механізм управління економікою, її «вічний двигун» виявилася економічно неефективною і соціально загрозовою, свідченням чому є природа сучасної економічної і фінансової кризи. Обсяги світової «фінансової бульбашки» в десяти разів перевищують величину світового ВВП. Рентабельність фінансових операцій багаторазово вища за її рівень у реальному секторі економіки. Розвинені країни, і в першу чергу США, перестали бути відтворюючими економіками, а перетворилися у поствідтворюючі, такі, що втрачають індустріальний сектор. Гроші із простого засобу обігу трансформувалися у фіктивний, спекулятивний капітал, який діє за формулою «гроші—цінні папери—гроші», приносячи надприбутки від зміни цін на похідні цінні папери (так звані деривативи) в електронній формі. Такий капітал відтворює принципово нову економіку — *bubbleeconomics*. Дана модель економіки, по-перше, спрямована на ірраціональне виробництво, збільшує обсяги і частку у ВВП сфери послуг у вигляді шоу-бізнесу, ігрового бізнесу, так званої масової культури тощо, відтворюючи тим самим ірраціональне споживання, що спрямоване на деформацію людини. По-друге, відтворює відносини економічної нерівності між країнами. По-третє, сприяє подальшому всезростаючому розриву між багатими людьми світу і рештою його населення.

Цілком ймовірно, що якщо не зміниться існуюча модель розвитку й економічна політика, то домінуючій більшості країн світу загрожує подальша деградація науково-технічного потенціалу, перетворення їх у сировинний придаток високорозвинених країн, а значить, і загострення суперечностей. У зв'язку з цим виникає потреба дати відповідь на два запитання: 1) Чим зумовлена трансформація класичного капіталізму в генно-модифіковану економіку — *bubbleeconomics*? 2) Якою має бути нова соціальна модель світового устрою?

Ключ до розв'язання поставлених запитань треба шукати в існуючих фундаментальних положеннях економічної науки, що сприяли відтворенню діючої ліберально-ринкової моделі, в якій

переважає фіктивно-спекулятивний капітал, а також у пошуках нових ідей, концептуальних підходів перебудови діючого світового порядку.

Нині стало очевидним, що класичні і неокласичні теорії нездатні дати пояснення сучасним явищам соціально-економічного життя, а значить, і змінити сучасний світ. Візьмемо наймодніші і посилено пропаговані як у розвинених країнах, так і в нашій країні наукові системи Дж. Кейнса і Пола Самуельсона, економічну теорію монетаризму. Зазначені теорії розраховані на багаті і монополізовані економіки та захист їх національних інтересів. Вони не придатні для бідних, слабких і так званих країн, що розвиваються.

Система наукових поглядів Дж. Кейнса є відображенням вступу капіталізму в новий етап розвитку на початку ХХ століття — державно-монополістичного капіталізму і настання влади фіктивного капіталу. Остання, як показав час, зростала не тільки поступово, а й стрімко.

Суттєву роль у відтворенні bubbleeconomics відіграв монетаризм. Адже він гіпертрофував роль грошей в економіці, фінансових «бульбашок», «роздмухав» обсяг і частку у ВВП сфери послуг у так званих розвинених економіках. Bubbleeconomics суттєво змінила всі основні риси товарних відносин, генеруючи процес становлення тоталітарного ринку, найсуттєвішою рисою якого стає корпоративний капітал, який поєднує фінансовий та фіктивний капітал і відтворює віртуальні фінансові технології та інструменти перекачування багатств із слаборозвинених країн у розвинені країни.

Вищезазначене переконує в тому, що сучасні економічні теорії, в тому числі кейнсіанство, інституціоналізм і в першу чергу монетаризм стали ідеологічною базою bubbleeconomics. Вони не здатні подолати суттєві недоліки зазначеної моделі економіки. Не здатне подолати вказані деформації й учення Пола Самуельсона. З наукової точки зору його погляди не являють собою наукову систему, оскільки є добре змонтованою еkleктикою. У свою теорію економікс він увів теорію факторів, теорію маржиналізму, теорію попиту і пропозиції, елементи кейнсіанства та інституціоналізму, тобто концепції, побудовані на несумісних методологічних засадах.

Пол Самуельсон, як і більшість сучасних економістів, практично виходить із визнання можливості рівноваги в економіці. В силу цих обставин у його систему не вписується, скажімо, теорія економічної динаміки Шумпетера, оптимум Парето і багато ін.

Зазначимо і таке: усі існуючі системи фундаментальної економічної теорії страждають однією хворобою, вони носять опи-

совий характер, фіксують у міру розуміння автора, структуру економіки. У кращому разі — при цьому позначають видимі автору суперечності системи, але не розкривають, як можна замінити описану систему з притаманними суперечностями досконалішою системою.

Найскладнішими питаннями є не критика існуючого світового устрою і теорій, які його виправдовують чи критикують, а на яку соціальну модель його замінити? Дана проблема стара як світ і займає думки людей тисячі років, і скільки б пошук не вівся, нічого нового не придумано, окрім загальних «прописних» істин: рівність, свобода, братерство, безпека, рівноправність, демократія і т. ін.

Однак, усі зазначені поняття утопічні. Адже не потребує аргументації, що не існує і не може бути ані абсолютної рівності, ані абсолютної свободи, оскільки люди народжуються нерівними, з різними інтелектуальними і фізичними потенціями, уподобаннями, характером тощо. Люди не вільні у суспільстві поводити себе аморально, порушувати чинне законодавство, експлуатувати будь-кого...

Систему організації управління суспільством прийнято вважати демократичною, якщо влада належить народу. Подібної влади, як і суспільства, ніколи не було. Незважаючи на те, що деякі історики вважають політичний устрій Спарти демократичним, а Лікурга подають творцем демократичних законів, останні виражали інтереси воєнної спільноти, а не народу. Устрій стародавньої Римської республіки теж не сприяв демократії. Юлії, клавдії, флавії, виступаючи від імені римського народу, поводити себе з народом, як імператори. За всю подальшу історію людство випробувало на собі різновиди автократії: аристократію, бюрократію, партократію, охлократію і т.п. і все таки мріє про таку політичну форму влади, як народовладдя і демократія. Однак, немало політичних діячів, учених доводять, що така форма правління в деяких країнах вже існує, сформована в основному демократія і в Україні. З подібними твердженнями важко погодитися.

Явище, яке називають демократією, є ефемерним. Адже владу народу ототожнено з владою «народних обранців». «Влада народу» і «влада від імені народу» - це не одне й те саме. Влада від імені народу далека від демократії, народ до реальної влади ніякого відношення не має. Цілком очевидно, якщо влада перейде до народу, то зміниться і суспільство, його устрій. Уся справа в тому, як цього досягти? Завдання суспільствознавців — поєднаними зусиллями розробити системне вчення, яке дало б відповіді на зазначені питання.